

Снежана Кавалић Арсенијевић

Библиотека града Београда
s.kavalic.arsenijevic@gmail.com

УДК: 027.8:004

DOI: 10.7251/BSCSR1908354K

Е - ФОНДОВИ, НОВЕ УСЛУГЕ ЗА КОРИСНИКЕ И НОВИ ВИДОВИ КОМУНИКАЦИЈЕ У ШКОЛСКИМ БИБЛИОТЕКАМА

Сажетак: Промене основа система образовања и васпитања које се дешавају, како у нашој земљи, тако и у целом региону, доносе велики број новина и информација које се примењују у процесу рада у свим образовно-васпитним установама. У погледу свих поменутих новина и изазова које оне доносе, библиотека постаје главни сакупљач потребних информација и информативни центар своје школе.

У овом раду ће се разматрати они елементи који су најистакнутији носиоци неопходних новина у пословању библиотеке: Е-фондови, нове услуге за кориснике и нови начини комуникације. Морају се стално прикупљати и проверавати обавезни и дозвољени извори који су равноправна грађа за коришћење: е-књиге, часописи, дигитализовани садржаји и наставна средства намењена ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, стручна литература за наставнике и стручне сараднике, квизови и тестови за проверу знања, и др. Када је реч о електронским изворима намећу се следећа питања: који су извори одговарајући за кориснике школске библиотеке? Како их проверити, сачувати и омогућити њихово коришћење? У раду су дати одговори на ова питања и показане смернице развоја школских библиотека које прате европске и светске стандарде.

Кључне речи: школска библиотека, информациони центар, Е-фондови, електронски извори, смернице развоја, нове услуге, коришћење.

Увод

Промене основа система образовања и васпитања¹ које се дешавају, како у нашој земљи, тако и у целом региону, доносе велики број новина и информација које се примењују у процесу рада у свим образовно-васпитним установама, почев од предшколског узраста, па до краја универзитетског образовања. Најјучљивије промене су у начину преноса знања и информација који подразумева информациону и информатичку писменост наставног особља и стручних сарадника. У настави се сада користе електронски дневници и уџбеници, информатички програми, снимљена предавања, додатни и допунски садржаји у електронској форми (научни, културни, уметнички, историјски и други садржаји из слободног приступа), затим наставна средства намењена ученицима са инвалидитетом или сметњама у развоју, тестирања знања, забавно-едукативни програми и форме, и др. Комуникација са ученицима и родитељима се, све више, обавља електронским путем (E-mail, SMS и др.). Школе се представљају путем сајта и друштвених мрежа и тако свој рад и успехе чине видљивим за све заинтересоване кориснике, сараднике и установе које их прате и надгледају.

Најновија знања и вештине, које се примењују у процесу образовања, изискују сталне едукације наставника и стручних сарадника. У погледу свих поменутих новина и изазова које оне доносе, библиотека постаје главни сакупљач потребних информација и информативни центар своје школе, како за све своје кориснике, тако и за све заинтересоване за рад школе и напредак њених ученика: родитеље, сараднике, представнике јавних установа и др. Да би школска библиотека успешно обављала своје задатке, потребно је да библиотекари и сами овладају неопходним вештинама и знањима за пружање

¹ Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Закон о основама система образовања и васпитања. (Београд: Сл. гласник РС, бр. 88/2017) http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/ZOSOV_Sl_gl_88_17.pdf (преузето 10. 2. 2019).

потребних информација, да се баве проналажењем и провером одговарајуће грађе, садржаја и информација, и да их пружају корисницима на одговарајући начин. Поред тога, за успешан рад библиотеке и њену улогу информативног центра, неопходна је и одговарајућа рачунарска опрема и програми за библиотечко пословање. Видљивост рада библиотеке треба да буде омогућена преко сајта школе као и претраживост њених фондова путем линка за електронски каталог.

Увид у рад школских библиотека

Рад у *Одељењу за унапређење библиотечке делатности* Библиотеке града Београда (Матичној служби), у чијој надлежности је три стотине библиотека основних и средњих школа, омогућава увид у комплетно пословање школских библиотека. Путем *Упитника о библиотечком пословању* које Одељење прикупља ради уноса у МБС² базу, могу се, за сваку школску годину, пратити промене у начину и условима рада школских библиотека. Анализом тих упитника стиче се увид у напредак или недостатке који су код њих приметни и могу се извући закључци о неопходности побољшања начина пословања и опремљености тих библиотека. Од изузетне важности је да се тим библиотекама укаже помоћ и подршка за унапређење рада на начин који одговара организационим и финансијским условима школе.

Обављање надзора или стручне помоћи у самим просторима школских библиотека даје још бољи увид у услове у којима оне раде. Мере за унапређење делатноститих библиотека, које се том приликом изнесу и у разговору са директорима, помоћницима директора и секретарима школа, а пре послатих извештаја, често утичу на предузимање иницијативе за побољшање услова рада и набавку

² Мрежа библиотека Србије - База података МБС намењена је прикупљању, обради и статистичкој презентацији података о библиотекама у Србији.

одговарајуће опреме. За основну рачунарску опрему је неопходно улагање одређених средстава, а за попуна фондова и прикупљање информационе грађе и извора су делимично потребна средства, а делимично вештине и знања библиотекара. Стога је неопходно да се библиотекарски стручно усавршавају и да прате савремене трендове информационе писмености и ресурса који стоје на располагању у слободном приступу за коришћење.

Школе у Србији и региону су у сталној позицији да се надмећу за средства неопходна за реновирања простора, замене дотрајале опреме и инсталација, надоградње ради добијања неопходног простора. У светлу таквих потраживања библиотека бива скрајнута и тешко долази на ред за нову опрему или рачунаре, са третманом споредне делатности која није значајна за унапређивање процеса образовања у школи. Често се замењена опрема из учионица не баца, већ се да на коришћење библиотеци. У мањем броју школа (око 25%) библиотеке имају делимично или потпуно нову основну и рачунарску опрему.

Набавка књига је посебно питање. Неке школе имају устаљену набавку нових књига, а неке је немају уопште. Та набавка (када она постоји), не само да је недовољна за постојећи број корисника према стандардима за школске библиотеке³, већ је и условљена обавезним избором школске лектуре. Тако се умањује набавка других жељених и потребних књига за ученике и наставнике. Могућности које пружа попуна фондова електронским путем може, у одређеној мери, да помогне школским библиотекама у погледу снабдевености неопходном и жељеном литературом, без додатних већих улагања. Самим тим ће се омогућити приступ

³ Министарство културе и информисања Републике Србије. Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности (Београд: Сл. гласник РС, бр.39/2013) <http://www.kultura.gov.rs/cyr/dokumenti/propisi-iz-oblasti-kulture/pravilnik-o-nacionalnim-standardima-za-obavljanje-bibliotecko-informacione-delatnosti> (преузето 10. 2. 2019).

информацијама које су од значаја за унапређење образовно-васпитног рада и успеха ученика школе.

Савремени начини комуникације, прикупљања и размене информација утичу на промене у самом приступу формирања, одржавања и структурирања фондова школских библиотека. Све је већи број школа које користе ресурсе са Интернета и слободног приступа, а неке од њих (приватне школе) су у потпуности прешле на електронски образовно-васпитни процес и фондове⁴. Библиотекари школских библиотека користе како електронска издања књига у недостатку штампаних, тако и дигитализоване ресурсе разних установа културе и образовања. На тај начин омогућавају својим корисницима приступ потребним и жељеним садржајима.

Улога школске библиотеке у процесу образовања и васпитања усклађена са новим задацима, захтевима и потребама корисника

Основна функција школске библиотеке је образовно-васпитна, што подразумева активну улогу библиотеке у остваривању програмских циљева и задатака основног, односно средњошколског образовања.

Остварености васпитно-образовних циљева зависе од следећих елемената:

- величине, садржаја и уређености фонда
- претраживе електронске базе фонда
- рада са ученицима
- сарадње са наставницима
- сарадње са родитељима
- комуникације са корисницима у простору библиотеке и ван њега
- развијености услуга за кориснике

⁴ Савремена гимназија користи *Ebart* базу са тридесет хиљада јединица расположивих публикација за ученике.

- одговарајуће опреме за коришћење електронских информација и услуга
- одговарајућег програма за библиотечко пословање
- сарадње са јавним библиотекама и другим установама културе и образовања
- информационо-документационог рада
- културног и јавног рада

Развијеност сваког од поменутих елемената је неопходна за успешан рад школске библиотеке, а добар рад библиотеке је предуслов за успех васпитно-образовне делатности школе. У овом раду ће се разматрати они елементи који су најистакнутији носиоци неопходних новина у пословању библиотеке: Е-фондови, нове услуге за кориснике и нови начини комуникације.

Посебно треба нагласити неопходност сталног стручног усавршавања библиотекара, који тако могу да пруже потребне услуге својим корисницима.

Величина, садржај и уређеност библиотечког фонда

Школска библиотека треба да „прикупља, обрађује и ученицима, наставницима и стручним сарадницима даје на коришћење библиотечко-информациону грађу (књиге, серијске публикације и др.) и изворе. Библиотека је дужна да у свом фонду прикупља уџбенике и друга наставна средства намењена ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, као и стручну литературу за наставнике и стручне сараднике“⁵. Велики број школских библиотека се бори са застарелошћу и дотрајалошћу својих фондова, са вишегодишњим недостатком средстава за набавку нових

⁵ Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Закон о основном образовању и васпитању (Београд: Сл. гласник РС, бр.55/2013 и бр. 101/2017) <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2018/04/Zakon-o-osnovnom-obrazovanju-i-vaspitanju.pdf> (преузето 10. 2. 2019).

књига и са недостатком капацитета за смештај фонда (књиге су често смештене у два или три реда).

Хроничан страх библиотекара од помањкања потребних књига и друге грађе, често резултира чувањем оштећених и неактуелних публикација, као и лошим смештајем фонда због превеликог броја публикација. Осим тога, уврежено је мишљење да је величина фонда од пресудног значаја за успешан рад библиотеке: „Моја библиотека је **већа** од твоје“⁶. Овакво мишљење је, усветлу нових информативних могућности и потреба корисника, потпуно превазиђено. Пренатрпан фонд корисницима није довољно претражив. Публикације се физички оштећују и мање су привлачне корисницима: „Безброј застарелих, ретко коришћених наслова биће пре сметња за читаоце, него добродошла допуна новијим делима“⁷.

Заједничко улагање старих и нових публикација доводи до могућности ширења инфекција и зараза што директно угрожава здравље корисника и није у складу ни са *Стандардима*, ни са законским прописима за образовно-васпитне установе⁸. Због тога је неопходно да се у школским библиотекама обављају редовне ревизије (сваке три или четири године) и да се из фондова излучују (плевe) оштећене, бактериолошки неисправне и неактуелне публикације.

„Плевљење је процес уклањања материјала са полица у отвореном приступу и поновно процењивање његове вредности. То је родни појам, који подразумева и излучивање

⁶ Питер Клејтон. *Управљање изворима информација у библиотекама*. (Београд: Слио, 2003), 244.

⁷ Питер Клејтон. *Управљање изворима информација у библиотекама*. (Београд: Слио, 2003), 244.

⁸ Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Упутство о заштити и безбедности деце и ученика у установи (Београд: Сл. гласник РС, бр.12/2017) <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/12/uputstvo.pdf> (преузето 10. 2. 2019).

и расходовање јединица.⁹ Након уклањања расходованих публикација, фондови се могу сместити и означити на одговарајући начин. Тиме се постиже да присутне публикације буду уочљивије и да се више користе и читају. Тако ће бити уочљив и недостатак одређеног броја публикација које је потребно или набавити или надокнадити путем електронски расположивих ресурса за кориснике. За почетак, на тај начин долазимо до измењеног приступа фонду и раду библиотеке уопште: „Моја библиотека је **боља** од твоје“.¹⁰

Законом¹¹ је јасно дефинисана величина фонда школске библиотеке: најмањи фонд довољан за рад школске библиотеке је три хиљаде библиотечких јединица (различитих врста библиотечко-информационе грађе и извора). Овако дефинисана величина фонда омогућава: растерећење од оштећене и неактуелне грађе, прегледнији смештај фонда и његову означеност, лакши приступ корисницима и његово знатно коришћење које треба статистички пратити. Осим тога, нове књиге и извори ће бити уочљивији и привлачиће више пажње корисника. Тако ће стари страхови нестати, а и уверење да је величина фонда пресудна за добар рад библиотеке. За разлику од величине, садржај фонда јесте значајнији за рад библиотеке и њене улоге у образовно-васпитном процесу.

Да би одржале корак, са свим захтевима и променама у образовно-васпитном процесу које доноси Министарство просвете, науке и технолошког развоја, школске библиотеке морају имати одговарајућу рачунарску опрему и увек

⁹ Питер Клејтон. *Управљање изворима информација у библиотекама*. (Београд: Clío, 2003), 244.

¹⁰ Питер Клејтон. *Управљање изворима информација у библиотекама*. (Београд: Clío, 2003), 244.

¹¹ Министарство културе и информисања Републике Србије. Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности (Београд: Сл. гласник РС, бр.39/2013) <http://www.kultura.gov.rs/cyr/dokumenti/propisi-iz-oblasti-kulture/pravilnik-o-nacionalnim-standardima-za-obavljanje-bibliotecko-informacione-delatnosti> (преузето 10. 2. 2019).

расположиви Интернет, сталну набавку нових књига, учила и грађе за децу и младе са сметњама у развоју и инвалидитетом. Морају се стално прикупљати и проверавати обавезни и дозвољени извори који су равноправна грађа за коришћење: е-књиге, часописи, дигитализовани садржаји, емисије из проверених извора (предавања, документарни садржаји, музика, филмови, научне емисије), садржаји намењени учењу (е-учионица), садржаји и наставна средства намењени ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом, стручна литература за наставнике и стручне сараднике, квизови и тестови за проверу знања, и други занимљиви садржаји.

Може се рећи да могућност коришћења разних извора као, готово неисцрпних, ресурса библиотеке помера њене зидове и за кориснике, те она (п)остаје простор у коме се одвијају најважнија дешавања у школи.

Када је реч о електронским изворима намећу се следећа питања:

- који су извори одговарајући за кориснике школске библиотеке'?
- како их проверити ?
- како их сачувати?
- и како омогућити њихово коришћење?

Одговарајући извори су сви они који се налазе на сајтовима Министарстава образовања и културе, Установа образовања, науке, културе, уметности, спорта и јавних сервиса, издавачких кућа и одређених националних служби, организација и удружења. То су:

- стручна литература и информације корисне за наставнички кадар, ученике завршних година средњих школа и родитеље;
- стручна предавања и семинари који се могу преузети у одговарајућим форматима;
- дигитализована и аудио-визуелна грађа;
- архивска документација и серијске публикације;
- музикалије;

- фотографије и многи други потребни и корисни информативни садржаји.

Постоје бројни домаћи сајтови са књигама и садржајима који су у слободном приступу и могу се бесплатно преузети, као што су: *Online knjige.com*, *Електронска књига*, блог *Бесплатне е-књиге*, *Cicilendbiblioteke*, *Антологија српске књижевности*, *Антикварне књиге*, *Љубавни романи*, *Balkan download*, *Српска књижевност у сто књига*, *Serbian forum*, *Mediafire*, *Library Genesis*, *Knjige.club*, *Корисна књига*, *Laguna е-књиге*, *Google books* и *Новинарница*.

Такође, треба користити интернационалне ресурсе који стоје на располагању путем Интернета: сајтови националних и универзитетских библиотека, архива, музеја, позоришта, потом, електронске књиге и часописи¹² (*Cleveland Medicine Index*, *eBRARY*, *Engineering Village 2 – Referex*, *Freeload Press*, *Google Books*, *Hein On Line*, *Oxford Scholarship Online*, *PubMed knjige*, *Springer*, и др.), као и сајтови попут *Goodreads*, који омогућавају корисницима да обележавају, оцењују и пишу рецензије за књиге које су прочитали, да би на основу тога од стране таквих веб-сајтова могли да добију предлоге за књиге које би такође могле да их интересују.

Посебно треба истаћи претраживање сајта *Europeana*¹³. То је интернет портал који нуди приступ милионима књига, слика, филмова, музејских дела и архивских записа који су дигитализовани широм Европе. Развоју тог портала допринело је више од две хиљаде европских установа.

Провера извора захтева одређена знања и вештине неопходних за отварање докумената у одређеним форматима, истраживање и препознавање нових занимљивих сајтова и

¹² Стела Филипи-Матутиновић, Електронски извори информација у науци, у КоБСОН, <https://kobson.nb.rs/upload/documents/oNamaPredavanja/PR2009TekstZaDoktorante.pdf> (преузето 10. 2. 2019).

¹³ About Europeana Collections, „Welcome to Europeana Collections“, Europeana Collections, <https://www.europeana.eu/portal/en/about.html> (преузето 10. 2. 2019).

садржаја. Важно је нагласити да се пре сваке провере обавезно утврди добра заштита опреме и инсталираних програма од могућих вируса који би их могли оштетити. Сваки сајт је неопходно претражити у целини да се не би нашао и неки непожељан садржај укључен у понуду сајта.

Одабране садржаје за фонд школске библиотеке треба чувати у формату у коме су преузете (PDF, WORDи др.). Електронску базу тих садржаја треба формирати за сваку врсту садржаја понаособ. Наравно, морају се чувати и url адресе са којих су садржаји преузети. Грађа из ових формата се може штампати за коришћење у библиотеци, али се штампана форма не сме инвентарисати да не би дошло до повреде ауторских права.

Нове услуге за кориснике и нови видови комуникације

Прикупљена и сачувана грађа се може користити и у библиотеци и ван ње. Ово отвара могућност пружања нових услуга корисницима. У библиотеци би требало бити омогућено читање, гледање и слушање тих садржаја. То подразумева добру рачунарску опрему: рачунари за библиотекара и кориснике, видео-бим, мрежни штампач, скенер, фотокопир апарат, озвучење и додатну опрему. Још један од предуслова је програм за пословање који је уједно и база фонда чији се линк може поставити на сајт школе. На тај начин би корисницима било омогућено брзо и лако налажење одговарајуће грађе.

Како би корисници могли да користе електронску грађу и изван библиотеке потребно је обезбедити могућност преноса података одговарајућег формата путем USB-а, E-mail-а, SMS-а и др. Другим речима, грађа се може кориснику послати или уступити на коришћење (које се не сматра комерцијалним) на неодређено време. Овакве услуге код нас још увек нису наплативе. Осим слања и уступања садржаја, важне су и могућности коришћења истог у самом простору. Треба имати

на уму да немају сви ученици рачунаре или паметне телефоне преко којих могу да користе и читају или гледају садржај.

Једна од предности које овакви садржаји пружају јесте забавно-едукативног карактера који се превасходно односи на ученике основних школа. Деца треба да науче да читају и воле књигу и читање. То не искључује (у породицама и непосредном окружењу) да су она већ упозната са електронским садржајима и да им често дају предност над класичном библиотечком грађом. Задатак библиотекара може бити да им, поред лепих дечијих књига, понуде и добре електронске садржаје, примерене узрасту и стимулативне за читање. Квизови знања (*E-учионица*), музика и филмови за децу, тв емисије за децу (нпр, *На слово на слово*, *Невен*, *Полетарац*) и др. Тиме би се деца и млади усмерили ка, за њих, одговарајућим садржајима који би на леп и забаван начин употпунили њихова знања и развили потребу истраживања свих врста садржаја.

Читање књига у класичној форми или на таблети, телефону или рачунару даје исти резултат када је у питању образовање деце и младих. Све је приметније да ученици читају лектире и уче у превозу користећи таблет или телефон за то. Помањкање времена, често условљено бројним додатним, ваншколским обавезама ученика (спорт, учење страних језика, похађање музичке школе и др.), онемогућава седење и читање код куће или у библиотеци и нужно утиче на приступ електронским фондовима. Библиотекари морају да им обезбеде приступ оним електронским садржајима који су неопходни како за њихово образовање, тако и за унапређење њихових вештина и способности. Приступ им се може омогућити и изван библиотеке, путем електронске поште или друштвене мреже.

Ако је задатак учитеља и професора да ученике науче писмености и да им дају одговарајуће образовање, задатак библиотекара је да их науче електронској и информационој писмености. То укључује не само вештине претраживања електронских енциклопедија и каталога, научних радова и сл.,

већ и проналажење могућности за добијање стипендија за ученике и будуће студенте, правне помоћи за решавање одређених проблема, проналажења запослења, писања радних биографија, попуњавање пријава за разне конкурсе и такмичења, и друга корисна знања.

Библиотекари морају бити дорасли својим задацима. Да би то били, они и сами морају да се свакодневно информишу и да стичу нова знања и вештине. Пожељно би било да сваки библиотекар похађа бар ECDL курс и да одлази на стручне семинаре који се организују у матичним и универзитетским библиотекама.

Кад су у питању ученици са инвалидитетом, грађа и садржаји за њих се прикупљају у договору са наставницима, стручним сарадницима и родитељима ученика. Она морају бити одобрена од Министарства образовања и васпитања. Поред тога, могу се користити и садржаји који се налазе на сајтовима удружења и специјалних школа за ометене у развоју и особе са инвалидитетом, као што је нпр. *Савез слепих Србије* и школа *Вељко Рамадановић*. Пожељно је да библиотека набави и одређена средства која им олакшавају коришћење грађе, према типу инвалидитета ученика у школи (програм за читање књига за слепу и слабовиду децу, тактилна средства, специјалне тастатуре и др.).

Наставном особљу школе је потребно прикупити стручну литературу за извођење наставе, корисне линкове за допуну наставних јединица и податке о могућем стручном усавршавању. За то, превасходно, треба користити сајтове Министарства образовања, науке и технолошког развоја, Министарства културе и информисања, Завода за проучавање развитка образовања и васпитања, Народне библиотеке Србије и других библиотека, и разних издавача уџбеника. Осим тога, наставницима су на располагању и емисије научно-документарног, уметничког или спортског садржаја, које се могу наћи на програмима националне телевизије или кабловских канала, као што су *History channel*, *Discovery*,

Animal planet и сл. Услуге за наставнике су идентичне као и за ученике: слање грађе путем електронске поште, преузимање садржаја преко уређаја (usb, телефон), пуштање садржаја у простору библиотеке ради извођења наставе и др.

Са овако развијеним услугама и целим интерактивним односом, комуникација између корисника и библиотекара постаје интезивирана и неомеђена простором. Сами корисници међусобно могу боље и брже да комуницирају и размењују информације. Електронска „подлога“ развоја процеса образовања и васпитања омогућава једнакост приступа информацијама свих корисника без обзира на то где се они или школа налазе. Даљина и недостатак превоза бивају превазиђени коришћењем електронских медија.

Закључак

Развој школске библиотеке и школе уопште су одређене савременим начином рада и све више се приближавају европским и светским стандардима. То нужно намеће праћење међународних стандарда за делатности образовања и библиотека (IFLA смернице за школске библиотеке). Иако се чини да се посао библиотекара своди само на пружање информација, они су и даље кључне особе које код деце и младих развијају љубав према читању, учењу и дружењу. Библиотекари окупљају своје кориснике кроз заједничке радионице, пројекте, семинаре, презентације и уопште све оне садржаје који омогућавају заједнички рад и дружење. Велики број школа и школских библиотека има електронске часописе које заједнички уређују ученици, наставници и библиотекари. Тако њихови заједнички подухвати постају видљиви другим корисницима, родитељима, заједници и свим заинтересованим странама. Све што је овде речено, када се упореди са описом улоге школске библиотеке у образовно-васпитном процесу, а према Закону, не излази из речених оквира. Насупрот тога, чини се да сам Закон недовољно

дефинише рад, значај и улогу школске библиотеке у светлу нових и постојећих стандарда.

Литература

1. About Europeana Collections. „Welcome to Europeana Collections“. Europeana Collections. <https://www.europeana.eu/portal/en/about.html> (преузето 10. 2. 2019).
2. Клејтон, Питер. *Управљање изворима информација у библиотекама*. Београд: Clío, 2003.
3. КоБСОН.
<https://kobson.nb.rs/upload/documents/oNamaPredavanja/PR2009TekstZaDoktorante.pdf> (преузето 10. 2. 2019).
4. Министарство културе и информисања Републике Србије. Закон о библиотечко-информационој делатности. Београд: Сл. гласник РС, бр.52/2011. <http://www.kultura.gov.rs/cyr/dokumenti/propisi-iz-oblasti-kulture/-zakon-o-bibliotecko-informacionoj-delatnosti> (преузето 10. 2. 2019).
5. Министарство културе и информисања Републике Србије. Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности. Београд: Сл. гласник РС, бр.39/2013. <http://www.kultura.gov.rs/cyr/dokumenti/propisi-iz-oblasti-kulture/pravilnik-o-nacionalnim-standardima-za-obavljanje-bibliotecko-informacione-delatnosti> (преузето 10. 2. 2019).
6. Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Закон о основама система образовања и васпитања. Београд: Сл. гласник РС, бр. 88/2017. http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/ZOSOV_Sl_gl_88_17.pdf (преузето 10. 2. 2019).
7. Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Закон о основном образовању и васпитању. Београд: Сл. гласник РС, бр.55/2013 и бр. 101/2017. <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2018/04/Zakon-o-osnovnom-obrazovanju-i-vaspitanju.pdf> (преузето 10. 2. 2019).
8. Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Упутство о заштити и безбедности деце и ученика у установи. Београд: Сл. гласник РС, бр.12/2017. <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/12/uputstvo.pdf> (преузето 10. 2. 2019).

E-FUNDS, NEW SERVICES FOR CUSTOMERS AND NEW FORMS OF COMMUNICATION IN SCHOOL LIBRARIES

Abstract: The fundamental changes in education and pedagogy system present both in our country and the whole region, bring with them a large number of innovations and information applied in every educational and pedagogical institutions' work process. Libraries are becoming main information sources and information centers in their respective schools, regarding all the abovementioned innovations and challenges.

This paper will consider elements that are the most prominent bearers of necessary innovations in the library business: eFunds, new user services, and new ways of communication. We must constantly keep collecting and reevaluating compulsory and permitted sources and teaching aids as equal materials: ebooks, journals, digitized content and teaching aids meant for children in primary schools and high schools, and pupils with developmental and other disabilities, scholarly literature for teachers and expert associates, quizzes and tests, etc. When it comes to electronic sources, the following questions arise: which sources are appropriate for school library users? How does one evaluate them, store them, and prepare them for use? This paper offers answers, as well as growth guidelines for school libraries, in congruence with European and international standards.

Keywords: school library, information center, eFunds, electronic sources, growth guidelines.
